

رویکردهای متفاوت در روابط ترکیه و آمریکا در دوران بایدن

در طول تاریخ مناسبات سیاسی فیما بین کشورها با فراز و نشیب های زیادی همراه بوده است.

به گزارش پایگاه خبری صنعت غذا و کشاورزی، به نقل از روزانه نیوز، اکثر کشورها در روابط خارجی خود گزینه هایی همچون همکاری و رقابت، دوستی و دشمنی، جنگ و اتحاد و نظایر آنها را تجربه کرده اند. روابط ترکیه و ایالات متحده آمریکا نیز از این امر مستثنی نیست. به نحوی که دو کشور در سال های گذشته هم در مورد بسیاری از مسائل به همکاری با یکدیگر پرداخته و روابط دوجانبه خود را گسترش داده اند و هم در مورد مباحث متعددی دارای اختلاف نظر بوده اند. البته معمولاً جنبه همکاری و همگرایی میان ترکیه و آمریکا بیش از اختلاف نظر میان دو کشور برجسته بوده است. از این رو نوشتار حاضر سعی خواهد کرد به این پرسش پاسخ دهد که روابط آنکارا و واشنگتن در دوران ریاست جمهوری جو بایدن چه مسیری را طی خواهد کرد؟ یا به تعبیر دیگر آیا در دوران ریاست جمهوری جو بایدن؛ شاهد تشدید تنش در روابط بین دو کشور هستیم؟

نقطه شروع مناسبات

فروپاشی امپراطوری عثمانی و شکل گیری ترکیه جدید به رهبری آتاتورک از یکسو و سر بر آوردن ایالات متحده آمریکا به عنوان یک ابرقدرت

در پی دو جنگ جهانی باعث شد که ایده نزدیکی به غرب در آنکارا به نزدیکی به آمریکا تعبیر و تفسیر شود. به خصوص که آمریکا تنها کشوری به شمار می‌آمد که می‌توانست از لحاظ سیاسی، امنیتی و اقتصادی به حمایت و حفاظت از ترکیه در برابر اتحاد جماهیر شوروی بپردازد. از این‌رو روابط نزدیک میان ترکیه و غرب در سال‌های پس از جنگ جهانی دوم تا حد زیادی در قالب روابط ترکیه و آمریکا شکل گرفت.

در حالی که در دوران جنگ سرد، محور اصلی روابط ترکیه و آمریکا را مقابله با تهدیدات احتمالی شوروی تشکیل می‌داد، در سال‌های بعد، تمرکز همکاری‌های دو کشور بر روی مسائل غرب آسیا، قفقاز، آسیای مرکزی، دریای سیاه و بالکان قرار گرفت. تغییر در تمرکز و اهداف موجب بروز روند جدیدی در روابط دو کشور شد که پیش از آن هرگز وجود نداشت. در واقع پایان جنگ سرد، بخشی از تهدیدات سنتی و منافع مشترک در روابط ترکیه و آمریکا را دگرگون کرد. به نحوی که ترکیه در فضای پس از جنگ سرد با موقعیت جدیدی در مناطق پیرامونی خود مواجه شد و تلاش کرد به تدریج وارد بازی مستقلی در این مناطق شود.

روی کار آمدن حزب عدالت و توسعه در ترکیه و همچنین وقوع رخداد ۱۱ سپتامبر در آمریکا دو مؤلفه مهمی بودند که بر روابط سنتی آنکارا و واشنگتن تاثیر قابل ملاحظه‌ای گذاشتند. زیرا برای نخستین‌بار دولت ترکیه در یک اقدام مهم آمریکا یعنی لشگرکشی به عراق حاضر به همراهی با واشنگتن نشد. در سال‌های بعد، به رغم آنکه باراک اوباما در سفر خود به آنکارا در سال ۲۰۰۹، ترکیه را کشوری توصیف کرد که «متحدی حیاتی برای آمریکا» است و «نقش مهمی در اروپا» ایفا می‌کند، اما روابط دو کشور دستخوش تحولات گوناگونی شد.

شروع غافلگیرکننده بهار عربی در اواخر سال ۲۰۱۰ در تونس باعث بروز فرصتی جدید برای همکاری میان آنکارا و واشنگتن شد. به نحوی که با وجود اختلافات جزئی، همکاری‌ها در مورد تونس، لیبی و مصر به خوبی میان طرفین پیش رفت. در آغاز بحران سوریه نیز به رغم آنکه هر دو طرف خواهان سقوط دولت اسد بودند اما به تدریج اختلافات آشکار شد. نقطه اوج این اختلافات هنگامی بود که ترکیه با پاسخ منفی ایالات متحده و ناتو به درخواست خود برای ایجاد منطقه پرواز ممنوع و مناطق حائل در خاک سوریه مواجه شد. در ادامه ترکیه به دلیل بحران سوریه با مشکلاتی همچون سرازیر شدن موج پناهندگان و آوارگان و همچنین تقویت موقعیت پ.ک.ک و شاخه‌های اقماری آن در

سوریه مواجه شد، با این حال هیچ حمایتی از سوی آمریکا دریافت نکرد. به همین دلیل اردوغان روز به روز از آمریکا ناامید شد و تلاش کرد روابط خود با ایران و روسیه را بازسازی کند و در پروسه ایجاد صلح در سوریه به مشارکت بپردازد.

از همان روز اول رقابت ریاست جمهوری آمریکا رسانه ها و صاحب نظران طرفدار اردوغان رئیس جمهور ترکیه، صریحا از دونالد ترامپ حمایت می کردند. ترامپ، اردوغان را به عنوان دوست و متحد و مردی قدرتمند مورد خطاب قرار می داد و با توجه به اقدامات تهاجمی ترکیه در شرق مدیترانه و به چالش کشیدن اتحادیه اروپا، افزایش درگیری های ترکیه در لیبی، سوریه و همچنین دخالت در مناقشه قفقاز میان آذربایجان و ارمنستان دولت ترامپ سکوت اختیار کرد. اما جو بایدن رئیس جمهور جدید آمریکا در اظهارات خود تصریح کرد که ترکیه یک تهدید واقعی است و باید هزینه سنگینی بابت آن بپردازد.

با توجه به مصاحبه ها، اظهارات و نوشته های جو بایدن در یک سال گذشته می توان به این نتیجه رسید که سیاست خارجی ایالات متحده آمریکا تحت رهبری وی بر چهار مولفه اصلی استوار است: الف) تقویت دموکراسی در سطح جهانی ب) تقویت همکاری های امنیتی با متحدان و شرکا ج) ترویج جهانی سازی و محافظت از طبقه متوسط و د) تاکید بر تجارت آزاد جهانی همزمان با حفاظت از محیط زیست. اصولی که بایدن بر آن تاکید می کند اصلاحات داخلی و بین المللی در سه رکن نظم بین المللی لیبرال: تجارت آزاد، دموکراسی سیاسی و امنیت جمعی است. به نظر می رسد که ترکیه در مقابل تیم سیاست خارجی بایدن باید برای دو رویکرد متفاوت آماده باشد:

الف) رویکرد مصالحه و سازش

رویکرد نخست بر همکاری و سازش تاکید می کند. حامیان این رویکرد؛ ترکیه را به عنوان متحد مهم و بازیگر اصلی در جناح های جنوبی ناتو قلمداد می کنند و بر این تاکید دارند که ایالات متحده نباید اجازه دهد که ترکیه به سمت روسیه قدم بردارد. بنابراین واشنگتن باید با استفاده از مشوق های اقتصادی، دیپلماتیک و امنیتی؛ به هر قیمتی ترکیه را در بلوک دفاعی غرب حفظ کند. اما این رویکرد بر اصلاح نرم و دموکراتیک ترکیه تاکید دارد. بر اساس رویکرد سازش؛ آنکارا می تواند به دولت بایدن در تلاش برای ترمیم روابط فراآتلانتیک و مهار روسیه در لیبی، سوریه، مناطق مدیترانه شرقی،

دریای سیاه و قفقاز کمک کند. به نظر می‌رسد حامیان سیاست مصالحه در تیم سیاست خارجی بایدن حرف اول را می‌زنند. انتظار بر این است که دولت بایدن در طی چندماه نخست ریاست جمهوری خود رویکرد آشتی‌جویانه را دنبال کنند تا واکنش آنکارا را مورد آزمون قرار دهد و سیاست خود را بر این اساس شکل دهد. عدم همکاری در آنکارا می‌تواند آن‌ها را به سمت رویکرد جایگزین یعنی تقابل و اجبار سوق دهد.

(ب) رویکرد تقابل و اجبار

حامیان این رویکرد بر این عقیده هستند که ایالات متحده آمریکا باید با استفاده از دیپلماسی اجبار و اعمال تحریم‌های جامع؛ آنکارا را مجبور سازد تا سیاست‌های خود را در منطقه تغییر دهد. اکنون زمینه‌های متعددی برای بایدن وجود دارد تا به چنین رویکردی متوسل شود.

خرید سامانه دفاع هوایی اس ۴۰۰ از روسیه یکی از موضوعات مهم می‌باشد. مخالفت آمریکا با خرید اس ۴۰۰ براساس این ادعا می‌باشد که ممکن است سبب تضعیف موقعیت جنگنده اف ۳۵ ساخت آمریکا شود. بنابراین مسئله سامانه دفاع هوایی اس ۴۰۰ می‌تواند بهترین ابزار برای دولت بایدن باشد تا از این طریق تحریم‌های کاتسا را علیه ترکیه به اجرا در آورد. اما به طور کلی می‌توان عرصه‌های دیگر تقابل را شامل موارد زیر دانست:

۱) مسئله کردها و چشم انداز عملیات جدید نظامی ترکیه علیه گروه‌های کرد در سوریه: بایدن یکی از حامیان گفتگو و روابط نزدیک با کردها می‌باشد و بنابراین وی از حزب اتحاد دموکراتیک کردهای سوریه (PYD) و شاخه مسلح آن یگان مدافع خلق (YPG) حمایت و پشتیبانی می‌کند که آنکارا آن را بخشی از حزب کارگردان کردستان جدایی طلب می‌داند. آنکارا در طی چهار دهه این گروه را به عنوان گروه تروریستی مورد شناسایی قرار داده است. بنابراین حمایت آمریکا از کردها می‌تواند زمینه تنش بین واشنگتن و آنکارا را فراهم سازد.

۲) فعال سازی سامانه دفاع هوایی اس ۴۰۰ توسط ترکیه و خارج کردن برنامه خرید جنگنده اف ۳۵: در حال حاضر چهار سامانه دفاع هوایی اس ۴۰۰ در ترکیه مستقر هستند. واشنگتن تهدید کرد که در صورت فعال سازی این سیستم‌ها؛ ترکیه با تحریم روبرو خواهد شد. منظور از

فعال سازی کامل؛ استفاده از آن ها در محل نبرد و فعال سازی رادارهای آن برای شروع ردیابی جنگنده ها می باشد. بنابراین این غیرمحمول است که تا قبل از استقرار جو بایدن در کاخ سفید؛ به چنین اقدامی متوسل شود.

۳) تشدید رقابت انرژی در دریای شرقی مدیترانه و دریای اژه؛ این مسئله چالش دیگری بر روابط دوجانبه آمریکا و ترکیه خواهد بود. ایالات متحده آمریکا در مقابل افزایش همکاری های ترکیه و روسیه؛ به سمت تقویت همکاری نظامی با یونان و قبرس اقدام کرده است.

۴) مسئله قتل عام ارامنه؛ دیگر موضوع مورد اختلاف در مورد قتل عام ارامنه است. در آوریل ۲۰۲۰ بایدن اعلام کرد به رسمیت خواهد شناخت کشتار ۱۹۱۵ ارامنه را که در گذشته نادیده گرفته شده از سوی روسای جمهور قبلی آمریکا. و وعده داده که حمایت کند از یک قطعنامه برای به رسمیت شناختن آن و همچنین اشاره کرده که مسائل حقوق بشر د اولویت کاری او قرار دارد.

۵) فعالیت روسیه در ساخت نیروگاه هسته ای آک کویو در جنوب ترکیه؛ ترکیه باید به منظور تقویت هر چه بیشتر موقعیت خود در جهان و افزایش این قدرت در منطقه و جهان نیاز به تثبیت موقعیت خود در زمینه انرژی دارد. بنابراین سرمایه گذاری ترکیه در فن آوری انرژی هسته ای، باعث رشد، توسعه، افزایش رفاه، امنیت، ثبات و استقلال در انرژی خواهد شد. این نه تنها عامل مهم پیشرفت ترکیه خواهد بود، بلکه در تامین صلح و رفاه در خاورمیانه و یوروآسیا نیز نقش مهمی ایفا خواهد کرد. بنابراین این مسئله به دلیل نقش مسکو می تواند عامل دیگر بحران در روابط آمریکا و ترکیه باشد.

اما با وجود اختلافات گسترده ای که در میان این دو کشور وجود دارد هنوز جایی برای همکاری میان آنکارا و واشنگتن در زمان بایدن وجود دارد. یکی از اولویتهای سیاست خارجی رییس جمهور جدید آمریکا احیای دوباره اتحادهای چند جانبه واشنگتن با دیگر کشورها می باشد که مهمترین آن بازسازی مجدد ناتو است که در زمان ترامپ رو به زوال رفته است. چین و روسیه می تواند عامل دیگر همگرایی روابط آمریکا و ترکیه باشد. در حقیقت ترکیه و روسیه شرکای طبیعی نیستند و در در مناقشات سوریه و لیبی و قفقاز منافع متضادی دارند که این امر ممکن سبب نزدیکی ترکیه به آمریکا شود.

منبع: روزانه نیوز